

Zakład Promocji Zdrowia
Katedra Rozwoju Pielęgniarstwa
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie
20-081 Lublin, ul. Staszica 4/6
Tel. (81) 448-67-20, e-mail: zakladpromocjizdrowia@umlub.pl

Dr hab. nauk o zdrowiu, dr n. med. Anna Bednarek, prof. UML

Lublin, dn. 11.09.2025r.

Kierownik

Zakładu Promocji Zdrowia

Katedra Rozwoju Pielęgniarstwa

Wydział Nauk o Zdrowiu

Uniwersytet Medyczny w Lublinie

anna.bednarek@umlub.edu.pl

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Edyty Wojciechowskiej

pt. „Stan zdrowia dzieci i młodzieży w wieku szkolnym z uwzględnieniem wybranych czynników środowiskowych w okresie pandemii Covid-19”

napisanej pod kierunkiem:

Promotor: prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Elżbieta Cipora

Promotor pomocniczy: dr n. o zdr. Aneta Mielnik

Zgodnie z uchwałą Rady Naukowej Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Kaliskiego z dnia 3 lipca 2025 roku w sprawie powołania mojej osoby na recenzenta dysertacji doktorskiej Pani mgr Edyty Wojciechowskiej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o zdrowiu, mam zaszczyt oraz przyjemność przedstawić poniższą ocenę.

1. Ocena aktualności problematyki badawczej i oryginalności pracy

Rozprawa mgr Edyty Wojciechowskiej pt. ***„Stan zdrowia dzieci i młodzieży w wieku szkolnym z uwzględnieniem wybranych czynników środowiskowych w okresie pandemii Covid-19”*** podejmuje tematykę o istotnym znaczeniu naukowym i praktycznym.

Zdrowie dzieci i młodzieży kształtowane jest przez wiele czynników, w tym fundamentalny udział mają biogeograficzne, socjoekonomiczne oraz kulturowe determinanty rozwoju. Ważną rolę odgrywa także środowisko szkolne i grupa koleżeńska. Globalne skutki pandemii Covid-19 nie tylko stworzyły bezpośrednie zagrożenie zdrowotne związane z infekcjami, ale znacząco wpłynęły na jakość życia oraz społeczno-emocjonalne aspekty rozwoju dzieci i młodzieży. Wprowadzone restrykcje, w tym zamknięcie placówek edukacyjnych i obiektów sportowych, przeniesienie nauki do trybu zdalnego, a także ograniczenie kontaktów rówieśniczych oraz dostępu do opieki zdrowotnej, przyczyniły się do wzrostu somatycznych i psychicznych problemów zdrowotnych populacji wieku rozwojowego. Niewątpliwie mogą one mieć długofalowe skutki dla zdrowia dzieci i młodzieży oraz komplikować zdobycie umiejętności potrzebnych im w życiu dorosłym.

Wybór problematyki pracy doktorskiej uważam za adekwatny i wartościowy w kontekście teoretycznych oraz praktycznych implikacji dla funkcjonowania dzieci oraz młodzieży w rzeczywistości postpandemicznej. Obecnie podejmowane są liczne inicjatywy mające na celu minimalizowanie negatywnych skutków pandemii Covid-19 i przeciwdziałanie długoterminowym konsekwencjom wielomiesięcznej izolacji. Obejmują one różne działania promocyjno-edukacyjne dotyczące zdrowego stylu życia, a także poprawy dostępu do opieki zdrowotnej oraz wsparcia psychologicznego dla uczniów.

Oryginalność tej pracy w opinii recenzenta przejawia się w wieloaspektowym ujęciu zagadnienia stanu zdrowia dzieci i młodzieży szkół podstawowych z terenu miasta Sanoka, w okresie pandemii Covid-19, poprzez rzetelną analizę ich potrzeb zdrowotnych i określenie deficytów. Wszystkie te szkoły charakteryzowały się wysokim poziomem przygotowania do realizacji zadań edukacyjno-wychowawczych i opiekuńczych, ukierunkowanych na bezpieczeństwo w środowisku szkolnym oraz w świecie cyfrowym, co czyniło je odpowiednimi placówkami do prowadzenia badań o charakterze zdrowotnym. Dzięki temu uzyskane w niniejszej pracy wyniki stanowią kompilację ważnych informacji wspierających precyzyjne planowanie interwencji prozdrowotnych dostosowanych do specyficznych potrzeb dzieci i młodzieży w zakresie prawidłowego żywienia, aktywności fizycznej oraz higieny pracy umysłowej.

2. Ocena tematu, struktury rozprawy, celu i założeń pracy

Tytuł przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej na temat *„Stan zdrowia dzieci i młodzieży w wieku szkolnym z uwzględnieniem wybranych czynników środowiskowych w okresie pandemii Covid-19”* jest sformułowany poprawnie i odzwierciedla treści zawarte w kolejnych rozdziałach dysertacji. Układ pracy ma charakter typowy dla rozpraw na stopień doktora i obejmuje 12 rozdziałów z odpowiednimi podrozdziałami, w tym piśmiennictwo, streszczenie w języku polskim i angielskim, spis rycin i tabel oraz aneks, zredagowanych w odpowiedniej, prawidłowej kolejności, co świadczy o przemyślanej strukturze pracy. Rozdziały te logicznie prowadzą odbiorcę od podstaw teoretycznych przez metodologię i wyniki badań do wniosków oraz praktycznych implikacji. Przed wstępem pracy został umieszczony wykaz skrótów zastosowanych w tekście, rycinach i tabelach. Aneks zawiera narzędzia badawcze pracy oraz zgody dyrektorów podmiotów, w których realizowano badania i zgodę Komisji Bioetycznej na prowadzenie badań. Struktura streszczenia w języku polskim i angielskim jest właściwa i w sposób przejrzysty informuje o istocie pracy doktorskiej. Rozprawa zawiera 214 stron maszynopisu wraz z piśmiennictwem liczącym 362 pozycje. Doktorantka odwołuje się przede wszystkim do piśmiennictwa anglojęzycznego, które stanowi większość (tj. 231) cytowanych źródeł w pracy. Wstęp, liczący 32 strony tekstu, napisany jest przejrzysto i rzeczowo wprowadza w tematykę badań. Doktorantka prawidłowo definiuje pojęcia wykorzystywane w kolejnych częściach pracy, przedstawia zdrowie dzieci i młodzieży w kontekście wielowymiarowym, opisuje zagadnienia rozwoju dzieci i młodzieży oraz omawia pandemię Covid-19 jako zagrożenie stanu zdrowia populacji dzieci i młodzieży. Ta część dysertacji napisana jest precyzyjnym językiem naukowym z zaprezentowaniem terminologii i wszystkich istotnych zagadnień związanych z omawianymi tematami, z powołaniem się na liczne i aktualne piśmiennictwo naukowe.

W rozdziale „Założenia badawcze” Autorka przedstawiła i uzasadniła nawiązujący do tematu, cel badań, którym była *ocena stanu zdrowia dzieci i młodzieży w wieku szkolnym z uwzględnieniem wybranych czynników środowiskowych w okresie pandemii Covid-19*. Sformułowała 7 celów i problemów szczegółowych pracy oraz 7 hipotez badawczych. Prawidłowo określiła problem główny oraz hipotezę główną pracy. Pytania badawcze są klarowne i logicznie wynikają z analizy literatury naukowej, a także obserwacji praktycznych.

Praca wyraźnie ukazuje, że nagłe i nieprzewidziane sytuacje, do których zaliczyć można pandemię COVID-19, mogą wpływać na kondycję zdrowotną dzieci i młodzieży, prowadząc do nasilenia problemów zdrowotnych, zaburzeń psychiczno-emocjonalnych oraz wzrostu ryzyka izolacji społecznej.

3. Ocena metodologii badawczej

Metodyka badania została bardzo dokładnie przemyślana, a narzędzia badawcze wykorzystane w pracy są adekwatne do postawionych problemów i celów szczegółowych pracy. Badania własne Autorka zrealizowała za pomocą metody sondażu diagnostycznego oraz analizy dokumentacji medycznej. Starannie dobrała narzędzia badawcze, w tym Autorski Kwestionariusz Ankiety, Protokół naukowo-badawczy, Arkusz do oceny składu ciała i Kwestionariusz Aktywności Fizycznej (IPAQ) w pełnej wersji. Grupa badana liczyła 414 uczniów w wieku od 9 do 14 lat, co stanowi reprezentatywną próbę dla szkół podstawowych na terenie miasta Sanoka. Uzyskane dane z badań Autorka poddała analizie statystycznej przy użyciu właściwych testów statystycznych, co wpłynęło na kompleksowe ujęcie badanej problematyki i rzetelność uzyskanych wyników.

4. Ocena sposobu prezentacji wyników i dyskusji

Wyniki badań zostały przedstawione opisowo na 69 stronach maszynopisu i uzupełnione 112 tabelami z analizą statystyczną, w sposób przejrzysty, co ułatwia ich interpretację. Opis wyników został podzielony na 4 rozdziały wraz z podrozdziałami, a Doktorantka szczegółowo przeanalizowała zależności pomiędzy zmiennymi. Na wyróżnienie zasługuje bardzo dobre graficzne przedstawienie wyników badań. Tabele są wykonane starannie, bez przeładowania treścią i znakomicie ilustrują uzyskane wyniki badań. W rozdziale „Dyskusja” liczącej 27 stron Autorka bardzo wnikliwie analizuje uzyskane wyniki w odniesieniu do piśmiennictwa naukowego. Cytuje zarówno aktualne badania publikowane w czasopismach anglojęzycznych, jak i polskie opracowania naukowe oraz krytycznie odnosi się do omawianych badań, w tym uzyskanych wyników badań własnych. Dyskusja prowadzona jest logicznie z uwzględnieniem poszczególnych obszarów badawczych opisanych w wynikach badań. Ponadto forma prowadzenia dyskusji świadczy o dużej erudycji Doktorantki i jej dobrej znajomości literatury przedmiotu.

5. Ocena wniosków i ich znaczenia praktycznego

Skrupulatnie przeprowadzony projekt badania oraz wnikliwa analiza statystyczna zgromadzonego materiału empirycznego pozwoliły Pani mgr Edycie Wojciechowskiej sformułować 7 wniosków odpowiadających postawionym pytaniom badawczym. Wnioski płynące z dysertacji są dobrze uzasadnione wynikami badań. Autorka wskazała, że ważne jest monitorowanie stanu zdrowia dzieci i młodzieży, szczególnie w okresie występujących zagrożeń zdrowotnych. Podkreśliła również konieczność oceny parametrów somatycznych, rozszerzonych o elementy stylu życia we wczesnej identyfikacji problemów zdrowotnych oraz jako podstawy do opracowania działań profilaktycznych i edukacyjnych ukierunkowanych na poprawę zachowań w zakresie żywienia, aktywności fizycznej, wypoczynku i higieny pracy umysłowej uczniów. Ponadto wskazała, że dzieci z deficytami w wymienionych obszarach powinny być objęte kompleksowym wsparciem. Wnioski te mają istotne znaczenie dla praktyki działań wspierających zdrowie, które powinny być dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów wynikających z uwarunkowań wieku, płci i czynników środowiskowych.

6. Ocena wkładu naukowego i praktycznego

Praca ma wysoka wartość poznawczą w zakresie badań nad stanem zdrowia dzieci i młodzieży warunkowanych przez pandemię Covid-19. Opracowane w pracy rekomendacje, które podnoszą wartość aplikacyjną dysertacji, mogą znaleźć zastosowanie w praktyce poprzez wdrożenie interdyscyplinarnych programów wczesnej profilaktyki zdrowia uczniów w środowisku nauczania i wychowania. Praca ta stanowi również inspirację do dalszych badań w tym obszarze. Autorka wyróżniająco poradziła sobie z planowaniem i realizacją założeń badawczych, wykazując się zdolnością do kreatywnego myślenia i działania. Jednocześnie stwierdzam, że zrealizowanie postawionych przez Doktorantkę zadań, wobec populacji dzieci i młodzieży w środowisku szkół podstawowych, wymagało dużego zaangażowania oraz znacznego nakładu pracy. Wobec przedstawionych faktów pracę Doktorantki uznaję za oryginalne opracowanie naukowe, które wnosi istotny wkład do nauk o zdrowiu.

8. Konkluzja

Podsumowując, bardzo wysoko oceniam przedstawioną mi do recenzji rozprawę doktorską Pani mgr Edyty Wojciechowskiej napisaną pod kierunkiem Pani prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Elżbiety Cipora.

Zarówno formalna jak i merytoryczna strona pracy doktorskiej nie budzi zastrzeżeń. Rozprawa jest przykładem rzetelnej, koncepcyjnie przemyślanej i starannie wykonanej pracy naukowej. Tezy są jasno sformułowane i przekonująco argumentowane. Autorka opracowała koncepcję oraz przeprowadziła badanie, które dostarcza rzetelnych informacji na temat oceny stanu zdrowia dzieci i młodzieży podczas pandemii Covid-19.

Recenzowana przeze mnie dysertacja doktorska została opracowana w nowatorski sposób, co stanowi jej niezaprzeczalną wartość. Doktorantka wyróżnia się sprawnością w formułowaniu wypowiedzi naukowej, co powoduje, że analiza pracy staje się przyjemnością. Na tej podstawie stwierdzam, że przedłożona do recenzji praca doktorska Pani mgr Edyty Wojciechowskiej pt. *„Stan zdrowia dzieci i młodzieży w wieku szkolnym z uwzględnieniem wybranych czynników środowiskowych w okresie pandemii Covid-19”* spełnia wymogi formalne stawiane rozprawom doktorskim zgodnie z art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2023 r., poz. 742 ze zm.). W związku z powyższym, mam zaszczyt przedłożyć Wysokiej Radzie Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Kaliskiego wniosek o dopuszczenie Pani mgr Edyty Wojciechowskiej do kolejnych etapów w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

Jednocześnie z dużą satysfakcją wnioskuję do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Kaliskiego o wyróżnienie przedstawionej mi do oceny rozprawy doktorskiej Pani mgr Edyty Wojciechowskiej ze względu na jej wartość merytoryczną. Nadmieniam, że rozwiązania metodologiczne zastosowane przez Doktorantkę przyczyniły się do uzyskania bogatego materiału empirycznego, a uzyskane wyniki i opracowane implikacje praktyczne są przydatne do optymalizacji działań edukacyjno-profilaktycznych w środowisku szkolnym oraz mogą wspierać proces decyzyjny w zakresie polityki prozdrowotnej dotyczącej dzieci i młodzieży.

Z wyrazami szacunku i uznania

Kierownik
Zakładu Promocji Zdrowia
Katedra Rozwoju Pielęgniarstwa WNoZ
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Dr hab. n. o zdr. Anna Bednarek
profesor Uczelni